فصلنامه پژوهش های مدیریت در جهان اسلام

شماره مجوز: ۸۵۴۹۵ شماره استاندارد بین المللی: ۶۰۹۴-۲۶۷۶ شماره بیست و چهارم (پاییز۱۴۰۴)

جوانی جمعیت در ایران، سرمایه‌ای راهبردی برای توسعه ملی

(تاریخ ارسال ۱۴۰۴/۰۸/۱۹ تاریخ پذیرش ۱۴۰۴/۰۹/۰۷)

کبری مومیوند

چکیده

دردهه‌های اخیر، ساختار جمعیتی ایران با کاهش نرخ باروری، افزایش سن ازدواج، و تغییر سبک زندگی جوانان دستخوش تحولاتی اساسی شده است. این روند،کشور رابه‌تدریج به سمت سالمندی جمعیت سوق می‌دهد وفرصتهای ناشی ازپنجره جمعیتی رامحدود می‌سازد. پژوهش حاضربا هدف بررسی نقش جمعیت جوان ایران درتحقق توسعه ملی و ارائه راهکارهای سیاستی برای حفظ و بهره‌برداری از این سرمایه انسانی انجام شده است. این تحقیق از نوع کاربردی ـ توصیفی ـ تحلیلی بوده و با استفاده از داده‌های آماری مرکز آمار ایران، گزارش‌های رسمی، و منابع علمی داخلی و بین‌المللی، به تحلیل وضعیت موجود، ارزیابی سیاستهای اجرایی، و بررسی نظریه های مرتبط با جمعیت‌شناسی وتوسعه پایدارپرداخته است. جامعه آماری شامل جمعیت جوان ایران دربازه سنی ۱۵ تا ۳۰ سال بوده و ابزارهای پژوهش شامل فرم‌های استخراج داده، جدول‌های مقایسه‌ای، و چارچوب نظری علمی بوده‌اند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که ایران در حال عبور از مرحله جوانی جمعیت به سمت سالمندی است. کاهش نرخ باروری، افزایش بیکاری جوانان، و ضعف در اجرای سیاستهای حمایتی، از جمله چالش‌های اصلی در مسیر حفظ ساختار جوان جمعیت هستند. درعین حال، جمعیت جوان ایران دارای ظرفیتهای گسترده‌ای در حوزه نوآوری، کار آفرینی، مشارکت اجتماعی و تولید دانش است که درصورت مدیریت صحیح، می‌تواند به موتورمحرک توسعه ملی تبدیل شود. درپایان، مجموعه‌ای از پیشنهادهای اجرایی در حوزه‌های اقتصادی، فرهنگی، آموزشی و حقوقی ارائه شده تا سیاست‌گذاران بتوانند بانگاهی جامع و آینده‌نگر، از فرصت جوانی جمعیت درمسیرتوسعه پایدارکشور بهره‌برداری کنند.

واژگان کلیدی: جوانی جمعیت، پنجره جمعیتی، نرخ باروری، سالمندی جمعیت

مقدمه

در عصر تحولات شتابان جهانی، جمعیت به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های قدرت ملی شناخته می‌شود. ساختار جمعیتی هرکشورنه‌تنها بازتابی ازوضعیت اجتماعی، اقتصادی وفرهنگی آن است، بلکه نقش تعیین‌کننده‌ای درمسیر توسعه پایداروامنیت ملی ایفا می‌کند. دراین میان،«جوانی جمعیت»به‌عنوان یک ویژگی حیاتی وراهبردی، ظرفیت های بی‌نظیری را برای رشد وشکوفایی کشورها فراهم می‌آورد. ایران،با برخورداری ازجمعیتی جوان و پویا، در موقعیتی منحصربه‌فرد قراردارد که می‌تواند با بهره‌گیری هوشمندانه ازاین سرمایه انسانی، گام‌های بلندی در مسیر توسعه ملی بردارد.

جمعیت جوان،به‌ویژه دربازه سنی ۱۵ تا ۳۰ سال، موتورمحرک نوآوری، تولید، تحرک اجتماعی وپویایی فرهنگی است. این گروه سنی، با انرژی، انگیزه،وقابلیت یادگیری بالا،می‌تواند نقش کلیدی درتحول اقتصادی، ارتقاء علمی، و بازآفرینی فرهنگی ایفا کند. در واقع، جوانان نه تنها نیروی کار آینده‌اند، بلکه رهبران، اندیشمندان، و کارآفرینان فردای کشورخواهند بود.ازاین‌رو،جوانی جمعیت را باید نه یک چالش،بلکه یک فرصت طلایی برای ایران دانست ؛ فرصتی که اگر به درستی مدیریت شود، می‌تواند کشور را به قله‌های پیشرفت و اقتدار برساند.

با این حال، بهره‌برداری ازظرفیتهای جمعیت جوان، نیازمند برنامه‌ریزی دقیق،سیاست‌گذاری هوشمندانه،و سرمایه گذاری هدفمند درحوزه‌هایی چون آموزش، اشتغال، سلامت روان، و مشارکت اجتماعی است. غفلت از این سرمایه راهبردی، نه‌تنها موجب اتلاف منابع انسانی، بلکه زمینه‌ساز بروز آسیب‌های اجتماعی، مهاجرت نخبگان، و کاهش بهره‌وری ملی خواهد شد. از سوی دیگر، تجربه کشورهای موفقی چون کره جنوبی، ترکیه، و هند نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاری در جوانی جمعیت، بازدهی بلندمدت و پایدار در عرصه‌های مختلف به همراه دارد.

دراین مقاله، تلاش می‌شود تا با نگاهی جامع وتحلیلی،به بررسی ابعاد مختلف جوانی جمعیت درایران پرداخته شود ؛ ازفرصتهای اقتصادی و اجتماعی گرفته تا چالش های فرهنگی و مدیریتی. همچنین، نقش جوانان در تحقق چشم اندازهای توسعه ملی، و الزامات سیاست‌گذاری برای بهره‌برداری بهینه از این سرمایه انسانی مورد واکاوی قرار خواهد گرفت. امید است این نوشتار بتواند گامی مؤثردرجهت آگاهی بخشی، تحلیل واقع بینانه، و ارائه راه کارهای عملی برای استفاده از ظرفیت‌های جوانی جمعیت در ایران باشد.

بخش اول: بیان مسئله

دردهه‌های اخیر، ساختار جمعیتی ایران دستخوش تغییرات چشمگیری شده است. کاهش نرخ باروری، افزایش سن ازدواج،کاهش تمایل به فرزندآوری،وافزایش امیدبه زندگی،موجب شده تاکشوربه‌تدریج به سمت«سالمندی جمعیت» حرکت کند. این روند، اگر چه در بسیاری از کشورهای توسعه یافته نیز مشاهده می‌شود، اما در ایران با سرعتی نگران‌کننده در حال وقوع است و پیامدهای آن می‌تواند توسعه ملی را با چالش‌های جدی مواجه سازد. (فصلنامه بهار ۱۴۰۴ – مقاله «مسأله فرزندآوری را جدی بگیریم»)

براساس آمارهای رسمی، نرخ باروری در ایران از حدود ۶.۵ فرزند به ازای هر زن در دهه ۱۳۶۰، به کمتر از ۲ فرزند درسالهای اخیرکاهش یافته است. این رقم، پایین‌ترازسطح جانشینی جمعیت(۲.۱ فرزند)است ودر صورت استمرار،منجربه کاهش مطلق جمعیت دردهه‌های آینده خواهد شد.ازسوی دیگر،افزایش میانگین سن ازدواج،کاهش نرخ ازدواج،وتغییرسبک زندگی جوانان، موجب شده تا سهم جمعیت جوان ازکل جمعیت کشور رو به کاهش باشد. این در حالی است که جمعیت جوان، یکی از مهم‌ترین منابع انسانی برای رشد اقتصادی، پویایی اجتماعی، و امنیت ملی محسوب می‌شود. . (فصلنامه بهار ۱۴۰۴ – مقاله «مسأله فرزندآوری را جدی بگیریم»)

در سال های اخیر، با هشدارهای مکرر مقام معظم رهبری و نهادهای علمی و اجرایی، موضوع «جوانی جمعیت» به یکی ازمحورهای اصلی سیاست‌گذاری‌های کلان کشورتبدیل

شده است.تصویب قانون حمایت ازخانواده و جوانی جمعیت درسال ۱۴۰۱، نمونه‌ای ازتلاشهای دولت برای مقابله با روند سالمندی جمعیت و تقویت نهاد خانواده است. این قانون، مشوق هایی مانند وام ازدواج، تسهیلات مسکن، و حمایت‌های مالی برای فرزندآوری را در نظر گرفته است تا انگیزه جوانان برای تشکیل خانواده و فرزندآوری افزایش یابد. (خبرگزاری ایمنا – نگاهی به اقدامات مؤثر در حوزه جوانی جمعیت)

بخش دوم: اهمیت و ضرورت تحقیق

تحقیق درباره جوانی جمعیت در ایران، نه تنها یک ضرورت علمی، بلکه یک نیاز راهبردی برای آینده‌نگری ملی است. ساختارجمعیتی جوان، اگربه‌درستی مدیریت شود، می‌تواند موتورمحرک توسعه اقتصادی،فرهنگی، اجتماعی و حتی زیست محیطی کشور باشد. اما در سال‌های اخیر، روند کاهش نرخ باروری، افزایش سن ازدواج، و کاهش تمایل به فرزندآوری، زنگ خطر ورود ایران به مرحله «سالمندی جمعیت» را به صدا درآورده است.

(مقاله اهمیت جوانی جمعیت در توسعه پایدار ایران – ماهنامه پایاشهر)

۱. نقش جوانی جمعیت در توسعه پایدار

جمعیت جوان ایران نقش محوری در تحقق توسعه پایدار دارد. این مقاله نشان می‌دهد که جوانان با توانایی بالا در نوآوری،کارآفرینی،مصرف هوشمند،پس‌انداز،مشارکت اجتماعی و ارتقای سلامت، می‌توانند در تمامی ابعاد توسعه نقش‌آفرینی کنند.اما کاهش نرخ باروری و روند پیری جمعیت،این فرصت راباچالشهایی جدی مواجه ساخته است. (مقاله اهمیت جوانی جمعیت در توسعه پایدار ایران – ماهنامه پایاشهر)

۲. ضرورت سیاست‌گذاری چندبعدی:

براساس اظهارات علیرضا رییسی،معاون بهداشت وزارت بهداشت،جوانی جمعیت نه‌تنها یک مسئله بهداشتی، بلکه موضوعی چندبعدی با ابعاد اقتصادی،فرهنگی، اجتماعی وامنیتی است.وی تأکید می‌کند که تجربه جهانی نشان داده است که کاهش جمعیت را نمی‌توان

صرفاً با مهاجرت جبران کرد، بلکه باید با تقویت نهاد خانواده و فرزندآوری، ساختار جمعیتی را حفظ کرد. (خبرگزاری موج – سخنان معاون بهداشت وزارت بهداشت درباره جوانی جمعیت)

۳. هشدار نسبت به آینده جمعیتی ایران

درمقاله‌ای باعنوان«تورم جوانی جمعیت درایران:خلأهای تحقیقاتی والزامات سیاستی» منتشرشده در نشریه انجمن سیاست‌گذاری عمومی، به وضعیت پارادوکسی جوانی جمعیت اشاره شده است؛ جایی که جوانان هم فرصت توسعه اند وهم منبع چالش‌های اجتماعی. این مقاله بر ضرورت شناخت علمی، دقیق و همه جانبه از نیازهای جوانان تأکید دارد تا بتوان از ظرفیت‌های آنان در مسیر توسعه بهره برد.(نشریه انجمن سیاست‌گذاری عمومی – مقاله تورم جوانی جمعیت در ایران)

بخش سوم: اهداف تحقیق

بند اول: هدف کلی

بررسی نقش و ظرفیت‌های جمعیت جوان ایران در تحقق توسعه ملی و ارائه راهکارهای سیاست‌گذاری برای بهره برداری بهینه از این سرمایه انسانی.

بند دوم: اهداف اختصاصی

۱. بررسی روندهای آماری مرتبط با نرخ باروری، سن ازدواج، و نسبت جمعیت جوان در دهه‌های اخیر.

۲. تبیین نقش جوانان در رشد تولید ناخالص داخلی، نوآوری، کارآفرینی و پویایی فرهنگی.

۳. تحلیل پیامدهای احتمالی سالمندی جمعیت بر نظام‌های اقتصادی، درمانی و اجتماعی کشور.

۴. نقد و بررسی قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت (مصوب ۱۴۰۱) و میزان اثربخشی آن.

بخش چهارم: فرضیات تحقیق

بند اول: فرضیه اصلی

جوانی جمعیت درایران نقش مؤثری درتحقق توسعه ملی ایفا می‌کند وبا سیاست‌گذاری صحیح می‌توان از ظرفیت های آن در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بهره‌برداری کرد.

بند دوم: فرضیه‌های فرعی

۱. انتظار می‌رود که افزایش جمعیت در سن کار، موجب رشد تولید ناخالص داخلی و کاهش نرخ بیکاری شود.

۲. جوانان با انگیزه و خلاقیت بالا، نقش مهمی در تحول فرهنگی و تولید دانش دارند.

۳. روندهای جمعیتی کنونی می‌توانند در بلندمدت ساختار جمعیتی کشور را به سمت سالمندی سوق دهند.

۴. مشوق‌های مالی، تسهیلات مسکن و حمایت‌های اجتماعی می‌توانند رفتار جمعیتی را تحت تأثیر قرار دهند.

بخش پنجم: روش پژوهش

۱. نوع تحقیق

این پژوهش از نوع کاربردی ـ توصیفی ـ تحلیلی است. کاربردی از آن جهت که هدف آن ارائه راهکارهایی برای بهره‌برداری از ظرفیت جمعیت جوان در توسعه ملی است. توصیفی است زیرا به بررسی وضعیت موجود جمعیت جوان در ایران می‌پردازد. و همچنین تحلیلی

است چون با استفاده از داده‌ها و نظریه‌های علمی، به تحلیل پیامدها و سیاست های مرتبط با جوانی جمعیت می‌پردازد.

بخش ششم: جامعه آماری تحقیق

دراین پژوهش،جامعه آماری شامل جمعیت جوان ایران دربازه سنی ۱۵ تا ۳۰ سال است. این گروه سنی، براساس تقسیم‌بندی‌های رایج درمطالعات جمعیت‌شناسی وسیاست‌گذاری اجتماعی، به‌عنوان«جمعیت جوان» شناخته می‌شود و محور اصلی تحلیل‌های این تحقیق را تشکیل می‌دهد.

- ویژگی‌های جامعه آماری

- سن: ۱۵ تا ۳۰ سال

- جنسیت: شامل هر دو گروه زن و مرد

- موقعیت جغرافیایی: سراسر کشور ایران، با تمرکز بر داده‌های ملی

- وضعیت اجتماعی: شامل دانش‌آموزان، دانشجویان، شاغلان، بیکاران، و افراد در سن ازدواج

- وضعیت اقتصادی: از اقشار مختلف درآمدی، با توجه به تنوع اقتصادی در استان‌ها و مناطق شهری و روستایی

بخش هفتم: ابزار تحقیق

در این پژوهش، ابزارهای گردآوری و تحلیل داده‌ها با توجه به ماهیت توصیفی–تحلیلی تحقیق انتخاب شده‌اند. که عبارتند از:

فرم‌های استخراج داده ـ جدول‌های مقایسه ای ـ چارچوب نظری تحقیق ـ نرم افزارهای تحلیلی (در صورت نیاز) ـ منابع اسنادی و کتابخانه‌ای

بخش هشتم: روش اجرا

روش اجرای این تحقیق بر پایه رویکرد توصیفی– تحلیلی و با بهره‌گیری از داده‌های ثانویه و منابع معتبر علمی و آماری طراحی شده است.هدف ازاجرای این مراحل، دستیابی به تصویری دقیق ازوضعیت جمعیت جوان در ایران و ارزیابی سیاست های مرتبط با آن در راستای توسعه ملی است.

بخش نهم: تحلیل داده‌ها

تحلیل داده‌ها دراین پژوهش باهدف شناخت وضعیت موجودجمعیت جوان درایران،بررسی روندهای آماری مرتبط، وارزیابی اثربخشی سیاستهای اجرایی انجام شده است.داده‌ها ازمنابع رسمی مانندمرکزآمار ایران،وزارت بهداشت، و گزارش‌های بین‌المللی گردآوری شده‌اند و با روش‌های توصیفی و تطبیقی تحلیل شده‌اند.

بند اول: تفسیر فرضیه اصلی

در مجموع، فرضیه بیان می‌کند که جوانی جمعیت در ایران نه تنها یک ویژگی آماری، بلکه یک فرصت راهبردی برای تحول اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور است. اگر این فرصت با سیاست‌گذاری‌های هوشمندانه، مشارکت محور و آینده‌نگر همراه شود، می‌تواند به تحقق توسعه ملی پایدار منجر گردد. در غیر این صورت، این فرصت به تهدیدی برای انسجام اجتماعی و رشد اقتصادی تبدیل خواهد شد.

بند دوم: تفسیر فرضیه اول

فرضیه حاضر، بریک رابطه منطقی وتجربی تأکید دارد: اگر جمعیت در سن کار افزایش یابد و هم‌زمان سیاستهای اشتغال‌زایی،آموزشی وحمایتی اجرا شوند،کشورمی‌تواند شاهد رشد تولید ناخالص داخلی وکاهش نرخ بیکاری باشد این مسیر، یکی از کلیدی‌ترین راهکارها برای بهره‌برداری از پنجره جمعیتی و تحقق توسعه ملی در ایران است.

بند سوم: تفسیرفرضیه دوم

این فرضیه بیان می‌کندکه جوانان،با انگیزه وخلاقیت بالا،نه‌تنها مصرف‌کننده فرهنگ ودانش نیستند،بلکه تولیدکننده و تحول‌آفرین‌اند. اگر این ظرفیت با سیاستهای حمایتی، آموزشی و فرهنگی تقویت شود، می‌تواند به رشد فرهنگی، علمی و اجتماعی کشور منجرگردد. درغیراین صورت، خلاقیت جوانان ممکن است به مهاجرت، انزوا یا مصرف گرایی فرهنگی منحرف شود.

بند چهارم: تفسیر فرضیه سوم

این فرضیه تأکید داردکه رفتار جمعیتی افراد، صرفاً تابع عوامل فرهنگی یا شخصی نیست،بلکه به‌شدت تحت تأثیر سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی قرار دارد. اگر دولت‌ها بتوانند با طراحی مشوق‌های هوشمند، تسهیلات پایدار، و حمایتهای اجتماعی مؤثر، فضای امن و مطلوبی برای تشکیل خانواده و فرزندآوری فراهم کنند، می‌توانند روندهای جمعیتی را به‌نفع توسعه ملی تغییر دهند.

بند پنجم: تفسیر فرضیه چهارم

این فرضیه، چشم‌اندازی راهبردی برای سیاست‌گذاری جمعیتی درایران ترسیم می‌کند: اگرجوانی جمعیت به عنوان یک فرصت تلقی شود و با سیاستهای هوشمندانه، مشارکت‌محور و آینده‌نگر همراه گردد، می‌تواند به تحقق توسعه ملی پایدارمنجر شود. در غیر این صورت، این فرصت به تهدیدی برای انسجام اجتماعی، رشد اقتصادی، و امنیت فرهنگی تبدیل خواهد شد.

نتیجه‌گیری

تحولات جمعیتی ایران در دهه‌های اخیر، به ویژه در حوزه جوانی جمعیت، نشان دهنده ورود کشور به مرحله ای حساس و راهبردی است. کاهش نرخ باروری، افزایش سن ازدواج، تغییرسبک زندگی،و رشد شهرنشینی، ساختار جمعیتی ایران را به‌تدریج ازحالت جوان به سمت سالمندی سوق داده‌اند. این روند،اگرچه در بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته نیزمشاهده می‌شود، اما درایران با سرعتی نگران‌کننده درحال وقوع است وپیامدهای آن می‌تواند توسعه ملی را با چالش‌های جدی مواجه سازد.

۱. تحلیل یافته‌ها در چارچوب نظری:

بر اساس نظریه گذار جمعیتی، ایران در مرحله سوم و چهارم این گذار قرار دارد؛ یعنی کاهش نرخ تولد و تثبیت یا کاهش جمعیت. نرخ باروری کشوربه حدود ۱.۷ فرزند به ازای هرزن رسیده است که پایین‌تر از سطح جانشینی جمعیت(۲.۱ فرزند)است. این شاخص، درکنارافزایش سن ازدواج و کاهش تمایل به فرزندآوری، نشان‌دهنده ورود ایران به مرحله سالمندی جمعیت در دو دهه آینده است.

نظریه پنجره جمعیتی نیز تأکید دارد که دوره‌ای محدود برای بهره‌برداری از جمعیت در سن کار وجود دارد. داده‌های مرکزآمارایران نشان می‌دهدکه نسبت جمعیت جوان(۱۵ تا ۳۰ سال)ازحدود ۳۵٪ در دهه ۱۳۸۰ به کمتر از ۲۸٪ در سال ۱۴۰۲ کاهش یافته است. این کاهش، به معنای بسته شدن تدریجی پنجره جمعیتی و از دست رفتن فرصت‌های توسعه‌ای است.

ازمنظرنظریه سرمایه انسانی،جمعیت جوان ایران دارای ظرفیت‌های گسترده‌ای درحوزه نوآوری،کارآفرینی، تولید دانش، و مشارکت اجتماعی است. اما نرخ بیکاری بالا (حدود ۲۳٪ در میان جوانان و بیش از ۳۰٪ در میان زنان جوان) نشان می دهد که این سرمایه انسانی به‌درستی مدیریت نشده و در معرض فرسایش قرار دارد.

۲. ارزیابی سیاست‌های اجرایی:

قانون حمایت ازخانواده وجوانی جمعیت(مصوب ۱۴۰۱)یکی ازمهم‌ترین اقدامات دولت در پاسخ به بحران جمعیتی است. این قانون شامل مشوق‌هایی مانند وام ازدواج، تسهیلات مسکن، مرخصی زایمان، و حمایت از فرزندآوری است. با این حال، بررسی‌های میدانی و گزارش‌های رسمی نشان می‌دهد که اجرای این قانون با چالش‌هایی مواجه است، از جمله:

- کمبود بودجه و منابع مالی پایدار

- ضعف در اطلاع‌رسانی و فرهنگ‌سازی

- عدم هماهنگی بین دستگاه‌های اجرایی

- تمرکز بیش از حد بر مشوق‌های مالی و غفلت از ابعاد فرهنگی و روان‌شناختی

بنابراین، برای اثربخشی این قانون، باید رویکردی چندبعدی و جامعه‌محور اتخاذ شود که شامل آموزش مهارتهای زندگی، تقویت نهاد خانواده، حمایت از اشتغال جوانان، و اصلاح نگرش‌های فرهنگی باشد.

۳. مقایسه با تجربیات جهانی:

کشورهایی مانند کره جنوبی، ترکیه، هند و چین، با بهره برداری از پنجره جمعیتی، توانسته اند مسیر توسعه را با شتاب بیشتری طی کنند.این کشورها با سرمایه‌گذاری درآموزش،سلامت،اشتغال ومشارکت اجتماعی جوانان،نه تنها از بحران جمعیتی جلوگیری کرده‌اند، بلکه جمعیت جوان را به موتور محرک اقتصاد تبدیل کرده‌اند.

در مقابل، ایران با وجود برخورداری از جمعیت جوان تحصیل‌کرده، به دلیل ضعف در سیاست‌گذاری، در حال از دست دادن این فرصت است.مهاجرت نخبگان، افزایش بیکاری، وکاهش انگیزه برای تشکیل خانواده، ازجمله پیامد های این ضعف هستند.

۴. نتیجه‌گیری نهایی

یافته های این تحقیق نشان می‌دهد که جوانی جمعیت در ایران، یک سرمایه راهبردی برای توسعه ملی است که در صورت غفلت، به تهدیدی جدی تبدیل خواهد شد. برای حفظ و بهره‌برداری از این سرمایه، باید سیاست‌هایی جامع، هماهنگ، و مبتنی بر شواهد علمی طراحی و اجرا شوند. این سیاست‌ها باید به جای تمرکز صرف بر مشوق‌های مالی، به ابعاد فرهنگی، اجتماعی، روان‌شناختی و اقتصادی نیز توجه کنند.

درنهایت، جوانی جمعیت نه‌تنها یک شاخص آماری،بلکه نماد پویایی،امید، و ظرفیت تحول در جامعه ایرانی است. حفظ این سرمایه، نیازمند عزم ملی، مشارکت اجتماعی، و آینده‌نگری راهبردی است.

پیشنهادهات:

۱. سیاست‌های اقتصادی و اشتغالی

- ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار برای جوانان با تمرکز بر صنایع نوآور، فناوری اطلاعات، و اقتصاد دیجیتال

- تسهیل کارآفرینی جوانان از طریق اعطای وام‌های کم‌بهره، آموزش‌های مهارتی، و ایجاد مراکز رشد

- افزایش امنیت شغلی و بیمه اجتماعی برای جوانان به‌ویژه در مشاغل غیررسمی و نوپا

- تدوین بسته‌های حمایتی برای زنان شاغل جوان جهت تسهیل فرزندآوری بدون آسیب به مسیر شغلی

۲. سیاست‌های رفاهی و حمایتی

- افزایش تسهیلات مسکن برای زوج‌های جوان با اولویت مناطق کم‌برخوردار

- افزایش مبلغ وام ازدواج و تسهیل شرایط بازپرداخت برای جوانان فاقد درآمد ثابت

- گسترش خدمات مشاوره خانواده، روان‌شناسی و سلامت باروری در مراکز بهداشتی و دانشگاهی

- ایجاد مراکز نگهداری کودک با هزینه مناسب برای حمایت از والدین شاغل

۳. سیاست‌های فرهنگی و آموزشی

- تولید محتوای فرهنگی و رسانه‌ای در حمایت از تشکیل خانواده و فرزندآوری

- گنجاندن آموزش مهارت‌های زندگی، ازدواج و فرزندپروری در برنامه درسی مدارس و دانشگاه‌ها

- مبارزه با کلیشه‌های منفی درباره ازدواج و فرزندآوری در فضای مجازی

- تقویت نقش نهادهای دینی، فرهنگی و اجتماعی در ترویج سبک زندگی خانواده‌محور

۴. سیاست‌های حقوقی و اجرایی

- اصلاح و تقویت قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت با بازنگری در مشوق‌ها و ضمانت‌های اجرایی

- ایجاد سامانه ملی پایش جمعیت جوان برای رصد مستمر شاخص‌های جمعیتی و رفتاری

- تقویت هماهنگی بین دستگاه‌های اجرایی، وزارتخانه‌ها و نهادهای فرهنگی در اجرای سیاست‌های جمعیتی

- تدوین برنامه‌های منطقه‌محور با توجه به تفاوت‌های فرهنگی و اقتصادی استان‌ها

۵. بهره‌گیری از تجربیات جهانی

- مطالعه و تطبیق سیاست‌های موفق کشورهای کره جنوبی، ترکیه، هند و چین در زمینه حفظ جوانی جمعیت

- همکاری با نهادهای بین‌المللی مانند UNFPA برای طراحی برنامه‌های آموزشی و سلامت باروری

- ایجاد شبکه‌های تبادل تجربه بین استان‌های موفق در اجرای سیاست‌های جمعیتی

- **محدودیت‌های پژوهش**

هرپژوهش علمی، به‌ویژه درحوزه‌های اجتماعی و جمعیتی، با محدودیت‌هایی مواجه است که باید به‌صورت شفاف بیان شوندتاخوانندگان بتوانند نتایج تحقیق را درچارچوب مناسب تفسیر کنند. پژوهش حاضرنیزبا وجود تلاش برای جامعیت و دقت، از محدودیت‌های زیر برخوردار بوده است:

۱. محدودیت در دسترسی به داده‌های به‌روز و منطقه‌ای:

با وجود استفاده ازمنابع رسمی مانند مرکز آمار ایران، برخی داده‌ها به‌صورت تجمیعی وکلی ارائه شده‌اند و امکان تحلیل دقیق منطقه‌ای یا مقایسه بین استان‌ها دربرخی شاخص‌ها (مانند نرخ باروری یا اشتغال جوانان) وجود نداشته است.

۲. محدودیت در داده‌های رفتاری و نگرشی جوانان:

پژوهش حاضرعمدتاً برداده‌های آماری واسنادی تکیه داردوبه دلیل نبود پیمایش‌های ملی جدید درباره نگرش جوانان نسبت به ازدواج، فرزندآوری، مهاجرت و سبک زندگی، تحلیل‌های رفتاری با محدودیت مواجه بوده‌اند.

۳. محدودیت در ارزیابی اجرای سیاست ها:

بررسی قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت، به صورت اسنادی انجام شده و امکان ارزیابی میدانی از نحوه اجرای آن در استان‌ها، میزان رضایت‌مندی مردم، و اثربخشی مشوق‌ها فراهم نبوده است.

۴. محدودیت در مقایسه بین‌المللی

اگرچه تلاش شده است تا تجربیات کشورهای موفق مانند کره جنوبی، ترکیه و هند بررسی شوند، اما تفاوت‌های فرهنگی، اقتصادی و ساختاری بین ایران و این کشورها، تعمیم‌پذیری کامل نتایج را محدود می‌کند.

منابع و مآخذ

۱ـ آمارفکت.۱۴۰۴. آخرین آمار جمعیت ایران

۲ـ آمارفکت.۱۴۰۴. تحلیل جمعیت جوان ایران

۳ـ خبرگزاری ایسنا.۱۴۰۴. – «تأثیر تغییرات ساختار سنی جمعیت بر رشد اقتصادی ایران»

۴ـ خبرگزاری ایمنا.۱۴۰۴ – نگاهی به اقدامات مؤثر در حوزه جوانی جمعیت وخانواده.

۵ـ خبرگزاری موج – سخنان معاون بهداشت وزارت بهداشت درباره جوانی جمعیت

۶ـ دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی شیراز – «پنجره جمعیتی چیست»

۷ـ سارایی، پروین.۱۴۰۴. اهمیت جوانی جمعیت در توسعه پایدار ایران – ماهنامه پایاشهر.۷(۲۳).

۸ـ صادقی، رسول و دیگران. ۱۳۹۶. تورم جوانی جمعیت در ایران : خلأهای تحقیقاتی و الزامات سیاستی. نشریه انجمن سیاست‌گذاری عمومی

۹ـ غلامی مقدم، مهدی ودیگران.۱۴۰۴. «مسأله فرزندآوری را جدی بگیریم». فصلنامه بهورز.

۱۰ـ مرکز آمار ایران.۱۴۰۴. نرخ باروری و ساختار جمعیتی

۱۱ـ معاونت بهداشت وزارت بهداشت.۱۴۰۴. «جوانی جمعیت در تمامی ابعاد در کشور اهمیت دارد»

۱۲ـ وزارت تعاون.۱۴۰۴. گزارش اشتغال جوانان

۱۳- *UNFPA – Youth and Demographic Dividend*